

IJTIMOIIY TARMOQLARDA BLOGERLARNING AYOL QIZLARING “MEN” OBRAZIGA TA’SIRI

Tursunova Xonima Azizxon qizi

Annotatsiya: Raqamli dunyoda insonlar hayot tarzi, ruhiy rivojlanishi, fikrlashi, hayot tarzi, bolalar tarbiyasiga turli ta'sirlar kuzatilmoqda. Xususan, ijtimoiy tarmoqlar, ijtimoiy media, socil ta'sir, ta'sir doirasining kengligi va qamrovining yuqoriligi bilan alohida o'rinni egallaydi. Ayniqasa, ayol va qizlarning dunyo qarashi, moda olami, oilaviy munosabatlarida salmoqli o'rinni egallamoqda. Zamonaviy kasblar tarkibida tanilib borayotgan blogerlik(ijtimoiy hayotning barcha qatlamlaridagi o'zgarish va yangiliklar bilan tanishtirib boruvchi) kasb ham mavjud. Mazkur maqolada ijtimoiy tarmoqlarda faoliyat olib borayotgan blogerlarning ayol-qizlarning shaxsiy imiji, o'z-o'zini baholashi, o'z-o'ziga munosabati hamda “men” obrazining shakillantirilishidagi ta'sirini tahlil qilinadi.

Аннотация: в цифровом мире наблюдаются различные влияния на образ жизни людей, психическое развитие, мышление, образ жизни, воспитание детей. В частности, особое место занимают социальные сети, Социальные медиа, влияние socil, с широтой охвата и высоким охватом. Особое место занимает мировоззрение женщин и девушек, мир моды, семейные отношения. Современная профессия также включает в себя профессию блоггера(который знакомит с изменениями и новостями из всех слоев общества), которая становится все более узнаваемой. В данной статье будет проанализировано влияние блоггеров, работающих в социальных сетях, на личностный имидж, самооценку, отношение к себе и формирование образа “я”.

Kalit so'z: *Ijtimoiy, men konsepsiyasi, obraz, moyillik, qadryat, umum-milliy, ruhiyat, me'yor, model, standart.*

Ключевое слово: *Социальное, я понятие, образ, склонность, ценность, общенациональное, психика, норма, модель, стандарт.*

Kirish. Axborot-olamni o'rganish, yangi bilimlarga ega bo'lish, tahlil o'tkazishning asosiy unsuri. Aslida, aynan axborotni atrofdagi olamdan olib hamda "o'zlashtirib", keyinchalik uni boshqarish, tizimlashtirish, yig'ish va yetkazish ko'nikmasi tarixiy o'tmishdagi jahon sivilizatsiyalashgan jarayonlarining shakllanishida asosiy rol o'ynagan va davom etmoqda. Tadqiqotlarga ko'ra butun dunyoda 3 milliard kishi, sayyorada 40% inson ijtimoiy tarmoqlardan foydalanadi. Izlanishlar bir kunda o'rtacha ikki soat ijtimoiy tarmoqlarda vaqt o'tkazishimizni taqozo qilyapti. Internet makonida yaqinda 90-yillarning o'rtalarida paydo bo'ldi. O'tgan asr va tez sur'atlar bilan ular o'zlarining asl funktsiyalaridan "oshib ketishdi": axborot almashish vositasidan ular alohida ommaviy axborot vositalariga aylandi. So'nggi vaqtlarda ayol va qizlarda menlik xususiyatining shakllantirilishida andoza sifatida blogger va boshlovchilarning faoliyati ta'sir ko'rsatmoqda. Taniqli, kuzatuvchilar qatori keng bo'lgan bloggerlarning xatti-harakatlari, hayot davomidagi holatlariga tanqid qilish urfga aylanmoqda. Xususan, ayol va qizlarda tanqidiy munosabat kuchli holatda bo'lib, tengdoshlar bilan taqqoslashga moyillik yuqori bo'lgan qizlar bloggerlar ta'siriga ko'proq beriluvchan bo'lib bormoqda. Emotsional ta'sirlanuvchan, fikran separatsiya bo'lmagan, mustaqillikka ega bo'laolmagan ayol va qizlarda bloggerlar fikrlarini yoki maslahatlarini o'zlariga tez qabul qilish kuchli bo'lib bormoqda. Ijtimoiy munosabatlarda o'zini yolg'iz his qiladigan, hissiy immunitet tizimi sayoz bo'lgan qizlar bloggerlar ta'siriga tez tushishish va tanqid qilishi yuqori ko'rsatkichlarni ko'rsatadi. Bloggerlarni "ishonchli yo'l boshchi" sifatida qabul qilishga moyillik yuqori. Axborot maydonining inson hayotidagi o'rni va ta'siri

ayniqsa, ta'siri yuqori. O'zbekiston respublikasi prezidenti Sh.Sh.Mirziyoyev davr talabi bo'lgan axborot oqimi va unda faoliyatini belgilagan mutaxassislarning faoliyati haqida ham o'z nutqlarida so'zlab o'tgan. ¹“Ayni vaqtda barchamiz bir haqiqatni unutmasligimiz zarur: axborot maydonidagi turli bahs va tortishuvlar, avvalo, haqqoniylik va xolislik tamoyillariga asoslanishi, qonun va odob qoidalari doirasida bo'lishi, shaxsiy g'araz va xusumatga, soxta obro' orttirish usuliga aylanib ketmasligi, inson shaxsi va sha'nini tahqirlashdan yiroq bo'lishi, bunday salbiy holatlarga bizning media maydonimizda mutlaqo o'rin bo'lmasligi kerak”. Bloggerlar ijtimoiy tarmoqlarda qizlarning men obrazini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Ularning ta'siri ijobiy ham, salbiy ham bo'lishi mumkin. To'g'ri yondashuv orqali bu ta'sirni ijobiy tomonga yo'naltirish va qizlarning shaxsiy rivojlanishiga ko'mak berish mumkin. Ijtimoiy tarmoqlarda bloggerlar va targ'ibotchilar insonlarning o'z-o'zini qabul qilishlarida, atrofdagilar tomonidan qaralishida muhim rol o'ynaydi. Bugungi kunda, ayol qizlar ijtimoiy tarmoqlardagi bloggerlarni model sifatida qabul qilib, ularning ko'rishlariga mos ravishda o'zlarining obrazlarini shakllantirishga harakat qilishadi. Bizning nazarimizda, ayol-qizlarning bloggerlarni model sifatida qabul qilishi ijtimoiy va shaxsiy o'zgarishlarning ko'rinishi bo'lib, bu jarayon ijobiy va salbiy jihatlariga ega. Bir tarafdin, bloggerlar orqali ijobiy ilhom va yangi imkoniyatlar ochiladi. Lekin, ikkinchi tarafdin, noreal standartlar va media manipulyatsiyalar insonlarga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Tanqidiy yondoshuv va media savodxonlikni oshirish bu jarayonni muvozanatlashtirishda muhim ahamiyatga ega. Bu jarayonda psixologik omillar, jumladan, identifikatsiya, modellastirish va ta'sir mexanizmi muhim ahamiyat kasb etadi. Ayol qizlar o'zlariga o'xshash bloggerlarga tanqid qilib, ularni model sifatida qabul qilishadi. Bu jarayonda, blogerning xarakati, uslubi va hayot tarzi qizlar tomonidan o'zlashtiriladi va ularning shaxsiy obrazlariga ta'sir qiladi. B.V. Baxtinning ta'kidlashicha, o'z tanaviyligini idrok

¹ Sh.Sh.Mirziyoyev “Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz” Toshkent : O'zbekiston, 2016. — 56 b.

etish shaxsda nafaqat o'z his-tuyg'ulari orqali, balki boshqalarning fikrlari prizmasi orqali ham shakllanadi[1]. Ijtimoiy tarmoqlarning paydo bo'lishi bilan standartlar qattiqlashdi va ushbu standartlarning o'zgarishi tez -tez uchraydi. Ammo zamonaviy ayollar bir xil narsani talab qilishadi- kimdir ixtiro qilgan ramkalarga mos kelish. Hozirgi zamonda ijtimoiy tarmoqlar inson hayotining ajralmas qismga aylanib, yosh avlod o'rtasida katta ta'sir kuchiga ega bo'lmoqda. Ayol qizlar uchun blogerlar nafaqat ma'lumot manbai, balki o'z-o'zini anglash va ijtimoiy maqsadlarga erishishda ilhom manbai sifatida xizmat qiladi. Blogerlar ko'pincha ideallashtirilgan obrazlar taqdim etadi, bu esa ayol qizlarni o'z obrazlarini ushbu ideallar bilan solishtirishga undaydi. Natijada, o'z-o'zini baxolashda kamchiliklar sezilishi mumkin, bu esa o'z-o'ziga nisbatan sezuvchanlikni pasaytiradi. Blogerlar ko'pincha o'zlarining hayotidagi muvaffaqiyatlar, moda tendensiyalari va ijodiy loyihalarni namoyon qiladilar. Ayol qizlar bu obrazlarni modellashtirish va idealizatsiya qilish orqali o'zlarining kelajakdagi istiqbollari uchun namuna ko'rib chiqadilar. Bu esa ularning o'zlarini takomillashtirishga intilishlari va o'z-o'zini rivojlantirishga bo'lgan motivatsiyalarini oshiradi. Blogerlar tomonidan taqdim etilgan ideal obrazlar ayol qizlarning o'z-o'zini baholashini ta'sirlanishi mumkin. Blogerlar ijtimoiy tarmoqlarda bir vaqtning o'zida axborot tarqatuvchi, ilhom beruvchi va sotsializatsiya agentlari vazifasini bajaradi. Blogerlarning hayoti va tashqi ko'rinishi qizlarning shaxsiy rivojlanishiga yoki o'zini yangicha ko'rinishda namoyon etishga turtki bo'lishi mumkin. Qizlar blogerlarni o'zlari uchun "ideal" sifatida qabul qilib, ularga taqlid qilishga harakat qiladi. Ayrim hollarda blogerlar qizlarning qadriyatlarini va ijtimoiy qarashlariga ta'sir etishi mumkin. Qizlar blogerlarning tashqi ko'rinishi, fikrlari va qadriyatlarini o'zlari uchun meyor sifatida qabul qiladi. Bu jarayonda ular blogerlarning hayot tarziga, tashqaridan qanday qabul qilinishiga va jamoadagi o'rniga qarab o'zlariga baho beradi. Blogerlar "ideal men" sifatida qabul qilinganda, ayol-qizlar ularning harakatlarini o'zlashtirishga va o'zini ularga tenglashtirishga harakat qiladi. Blogerlarning

harakatlari, uslublari va hayot tarzini model sifatida qabul qilish ayol-qizlarda shaxsiy obraz shakllanishida kuchli ta'sir ko'rsatadi. Ammo bu jarayonning ijobiy yoki salbiy bo'lishi blogerning ma'lumot va targ'ib usullariga bog'liq. Bloggerlar ko'pincha ijobiy obrazlar taqdim etadi, bu esa qizlarda o'zlariga bo'lgan ishonchni oshiradi va o'zgarishlarga intilishni rag'batlantiradi. Bloggerlarning ijobiy obrazlari ayollarning o'zlariga bo'lgan ishonchini oshirishda va o'zgarishlarga intilishni rag'batlantirishda muhim rol o'ynashi mumkin. Ayol go'zalligining ideallari davrdan davrga o'zgargan va turli xalqlar o'zlarining afzalliklariga ega edilar, ammo agar ilgari go'zallik standartlari va me'yorlari rassomlar, yozuvchilar va jamiyatda hukmronlik qilganlar tomonidan shakllangan bo'lsa, bugungi kunda ular aksariyat hollarda ommaviy axborot vositalari, kino, moda va birinchi navbatda ijtimoiy tarmoqlar tomonidan yaratilgan [5]. Albatta, ijtimoiy tarmoqlar tomonidan ilgari surilgan "ideal" standartlar bilan bir qatorda, bugungi kunda tananing pozitivligi va bodineutralizm g'oyalari faol targ'ib qilinmoqda. Uzoq Sharq Federal universitetining 18 yoshdan 25 yoshgacha bo'lgan 211 nafar talabasi ishtirokida tadqiqot olib borildi. So'rov natijalariga ko'ra, ayollarning 51% bloggerlarni ijtimoiy tarmoqlarda (eng mashhur ijtimoiy tarmoqlar) kuzatishni afzal ko'rishadi. Bloggerlar faoliyatini kuzatayotgan ayollarda bir qancha ijobiy xulq-atvor va xattir haraktlar yuzaga kelishi namoyon bo'lgan. Mashhur blogger, boshlovchilarni kuzatib borayotgan ayollar o'zlarini rivojlanishga undaydi, ularning hayotini tomosha qilish qiziqarli,

Shunchaki ko'nglini ko'taradi;

Ular men xohlagan tarzda yashaydilar;

Ular meni foydali ishlarni bajarishga ilhomlantiradi: bo'yanish, sport, rasm chizish;

Kundalik hayot va tartibdan chalg'ituvchi;

Ular chiroyli, muvaffaqiyatli;

Men ularni shaxs sifatida yaxshi ko'raman yoki ularning ijodini yaxshi ko'raman shu va shunga o'xshash fikr bilan o'zlarini chalg'itadilar. Bloggerlar

tomonidan ijobiy obrazlarning namoyish etilishi qizlarda o'z-o'ziga ishonchni oshirish va o'zgarishlarga intilishni qo'llab-quvvatlaydi. Biroq, ushbu jarayon to'g'ri boshqarilmasa, norayeal intilishlar va solishtirishga sabab bo'lishi mumkin. Bunga qarshi media savodxonlik va tanqidiy yondashuv ayol-qizlarning rivojlanishi uchun muhim vositalardan biri hisoblanadi. Ayollar ijtimoiy tarmoqlardagi obrazlardan kelib chiqqan holda o'zini blogerlar darajasida ko'rsatishga harakat qiladi. Lekin bu jarayonda ijtimoiy iqtisodiy imkoniyatlardan kelib chiquvchi tengsizlik sezilib turadi. Blogerlar bilan emotsional bog'lanish ayollar uchun o'z his-tuyg'ularini ifodalash va qo'llab-quvvatlash manbai bo'lishi mumkin. Blogerlarning taqdim etadigan kontentlari ayol qizlarning o'z obrazlarini shakllantirishda asosiy omil bo'lib xizmat qiladi. Ijtimoiy tarmoqlar orqali blogerlar bilan muntazam aloqa bo'lishi, ularning fikr va takliflarini qo'llab-quvvatlashga olib keladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Бахтин, М.М. Эстетика словесного творчества. / М.М. Бахтин. – М.: Худ. лит., 1979. – 412 с.
2. Баниже, О.Н. Женская телесность как культурологическая проблема / О.Н. Баниже // Культурное наследие России. – 2017. №2. – URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/zhenskaya-telesnost-kak-kulturologicheskaya-problema> (дата обращения: 16.06.2021).
3. Вульф, Н. Миф о красоте. / Наоми Вульф. – 1990. – 657 с.
4. Самарская, В. Телесность: составляющие и социальная значимость. [Электронный ресурс] / The Wall. – URL: <https://thewallmagazine.ru/telesnost/> (дата обращения: 16.06.2021).
5. Цветус-Сальхова, Т.Э. «Тело» и «Телесность» в культурологических исследованиях / Т.Э. Цветус-Сальхова // Вестн. Том. гос. ун-та. – 2011. №351. – URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/telo-i-telesnost-v-kulturologicheskikh-issledovaniyah> (дата обращения: 16.06.2021).